

HØM MØLLE

HØM MØLLE

HØM MØLLE

SÆRTRYK AF FOLKETIDENDES JULENUMMER 1951

TILEGNET: ROSA OG TROELS FINDSEN

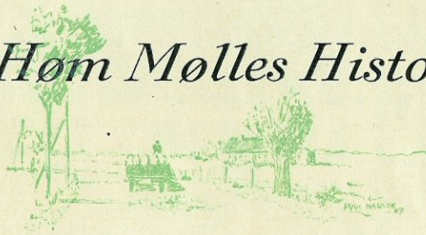
HAN MØLLE

THE HISTORY OF THE DANISH PEOPLE
BY HAN MØLLE

Ca. 2 Kilometer syd for Ringsted, i en Dalsænkning vest for Landevejen, der fører mod Næstved, skjult fra Vejen, og hvor Ringsted Aa bugter sig i Engdragene, ligger den gamle historiske Vandmølle „HØM MØLLE“. Ad en Sidevej fra Landevejen dumper man pludselig ind i denne idylliske Plet, der henligger som et Stykke uberørt Kultur fra gamle Dage. Møllens Udbygninger har i de senere Aar været noget i Forfald, og flere af dem er nu nedrevet, men Hovedparten af de gamle Bygninger staar endnu som i fordums Dage, nu til Dels ubenyttede.

Der er Alfarvej gennem Møllegaarden. Vejen snor sig brat om Hjørnerne i den gamle Gaard, forbi den store 2-Etages Hovedbygning, der endnu har bevaret sit herskabelige Præg og staar som et værdigt Minde om en Storhedsperiode i den gamle Møllens Historie.

... Blade af Høm Møllens Historie

En herlig Tur er det, naar man en Sommerdag passerer gennem Høm Mølle over den smalle Bro, med Udløbet fra Mølledammen langs den ene Side og den dybe Kløft paa den anden Side, hvor forhen Vandhjulet snurrede under Vandmassernes Pres fra den opstemmede Møllendam, hvorfra Vandet som et mægtigt Vandfald styrtede ned i Afgrunden, hvor over endnu hænger Resterne af det gamle Stampeværk, der ogsaa engang var et vigtigt Led i Vandmøllens Drift.

Fortsætter man derefter forbi den sivomkransede Møllendam, langs Engene, over den næste Bro, kaldet „Goldbroen“, der fører over Aaen og hvor nu en smal Sognevej fører op over Bakkerne til Landsbyen Skellerød, da vil man med dette ejendommelige og naturskønne Landskab for Øje og skjult for Omverdenen føle sig sat Hundreder af Aar tilbage i Tiden.

De gamle Vandmøller i deres oprindelige Skikkelse er nu en saga blott. Turbiner eller andre moderne Kraftmaskiner har i de fleste Tilfælde ødelagt den Idyl, der forhen hvilede over Egnen omkring Vandmøllerne. Man hører ikke mere Vandhjulets Snurren under Vandmassernes Brusen. Dertil kommer, at den idylliske Møllendam, hvor forhen Vildænderne boltrede sig, mange Steder er forvundet, alt dette, der bidrog til at fremhæve Skønheden og Idyllen omkring de gamle Vandmøller.

For Ringsted By's Vedkommende er det de tre historiske Vandmøller, Have Mølle, Høm Mølle og Englerup Mølle, der har haft den største Betydning for Byen og dens Borgere i gamle Dage. De har alle tre faaet Vandkraften fra Ringsted Aa og derved paa en Maade været afhængige af hinanden. De to førstnævnte Møller ikke mindst, idet de laa nærmest Byen. Have Mølle er den ældste, idet den blev oprettet ved kgl. Privilegium 1150.

Disse to Møller er nu begge nedlagte, henholdsvis 1906 og 1947, hvorimod der paa Englerup Mølle fremdeles drives Mølleri. (Se Laur. Hansens Bog „Fra det gamle Ringsted og Egnen deromkring“, om Englerup Mølle).

Høm Mølle og iøvrigt ogsaa Have Mølle hørte fra den ældste Tid under Ringsted Kloster som Fæstemøller. Sidstnævnte Mølle har Navn efter den længst forsvundne Skov, Munkehaveskov, der i vid Udstrækning omkredsede Ringsted Kloster og Dele af Byen, og her, hvor Ringsted Aa snoede sig gennem Skoven, fik Have Mølle sin Plads. Cand. mag. Arthur G. Hassø skriver i sin Bog „Ringsted Købstads Historie indtil Aar 1600“ om Munkehaveskoven. Heri gengiver han en Beskrivelse af en Rejse, som en tysk Student, Michael Franck, havde gjort til Danmark i Aaret 1590, og hvori denne i højst interessante Enkeltheder beskriver Munkehaveskov Kloret og dets Omgivelser.

Have Mølle og Høm Mølle, Aaen, Damme, Fiskeparker og Lunde. I Skoven, der var indhegnet fuldstændigt med et Gærde, og som bestod af Ege- og Bøgetræer, Aspe og en Underkov af Hasselbuske, rørte sig et rigtigt Dyreliv, thi her færdedes Hjorte, Vildsvin og Egern.

Anno 1664 overdrog Kong Frederik den 3. Ringsted Kloster og Ladegaard samt en Del andet Gods, deriblandt ogsaa Høm Mølle og Have Mølle, til Hofslagter Niels Olufsen, København, men Møllerne kom faa Aar efter atter tilbage til Kronen.

I Aaret 1674 fik Hofslagter Olufsen Skøde paa begge Møller med tilhørende Hus, Bygninger, fri Fiskeri i Mølleaaen og Aalekistefang. Kronen forbeholdt sig imidlertid Tilbagekøbsret, idet Salget af Møllerne var gjort afhængig af et Pengebeløb, Hofslagteren skulde udrede som Erstatning til en Kaptajn Peder Morsing, der sammen med sin Hustru havde Livsbrev paa de to Møller. Men da Indbetalingen ikke blev berigtiget, beholdt Morsing Møllerne, hvorefter Skødet efter kgl. Anordning af 4/4 1682 blev kasseret.

Høm Mølle nævnes at være opført omkring 1530 og ligger i Udkanten af Ringsted By's Markjorder omkredset af Høm og Sigersted Sogne, adskilt ved henholdsvis Lilleaa og Ringsted Aa.

Det berettes om Møllen i Aarene

omkring 1682—1690, at den havde to Nederfaldskværne, at Vandet kom fra Have Mølle, fra Ringsted Aa, der har sit Udspring fra Haraldsted Sø, at der til Møllen hørte en liden, indelukt Have med tre gamle Træer, men ingen Kaalhave, og at den havde 24661 Kvadrat-alen Jord lige Øst for Møllen. Videre hedder det, at da Høm Mølle ligger straks neden for Hauge Mølle (Have Mølle), er der ingen Afgang i Strømmen, og at Møllen anses at kunne male og fortjene som Hauge Mølle. Den har Møllegæster fra 23 Gaarde, henholdsvis fra Balstrup, Skellerød, Høm, Veterslev, Haugbyrd, Tolstrup og Mulstrup.

Derefter gaar Høm Mølle over i et nyt Tidsafsnit, idet den gennem det 18. Aarhundrede var underlagt Herregaarden Sørup.

Aar 1682 bliver Gehejmeraad Adam Levin Knuth til Assendrup (senere ogsaa til Gisselfeld), Ejer af Høm Mølle efter Cancelliraad Bolle Luxdorff, Sørup.

Omkring dette Tidspunkt nævnes som Møller i Høm Mølle en Mand ved Navn Friderich Andersen. Denne maa have været en betydningsfuld Mand, hvilket fremgaar af, at han ligger begravet i Sct. Bendts Kirke. En saadan Begunstigelse var, ud over adelige Personer, kun forbeholdt særlige fremstaaende Personligheder fra andre Stænder, dog ikke fra Bondestanden.

I Kirkens sydlige Sideskib, i Nærheden af Prædikestolen, finder man Ligestenen over Møller Friderich Andersen, en ret stor Sten med ornamental Ramme og med de fire Evangelisters Symboler i Stenens Hjørner. Foroven ser man en Engel med et Timeglas i den ene Haand og et brændende Lys i den anden Haand. Stenen har følgende Inskription:

„Her under hviler ærlig og velagtet nu salig Mand Friderich Andersen, som boede og døde i Høms Mølle i sin Alders 50. Aar, med sin nu salig Datter, Anna Maria Friderichsdatter, i sin Alders 3. Aar. Og er denne Sten bekostet og paalagt Aar 1720.“

Anno 1719 faar Greve Adam Christopher Knuth til Knuthenborg (en Svigersøn af fornævnte Bolle Luxdorff) Skøde paa Høm Mølle, sammen med andet Gods. Efter Grev Knuths Død, 1736, ses Høm Mølle fremdeles at være underlagt Sørup. Grev Knuths anden Hustru, Ida Margrethe Reventlow, arvede i 1743 Sørup tillige med Rosengaard og Sandbygaard og 7 Kirker (Veterslev, Høm, Sigersted, Vigersted, Kværkeby, Sandby og Bringstrup) og over 800 Tdr. Hartkorn Bøndergods, ialt 1176 Tdr.

Hartkorn, og lod derefter Sørup oprette til et Baroni, Conradsborg, for sin Søn, Conrad Ditlev Friherre Knuth. 1796 substitueredes Baroniet med et Fideikommis, hvorefter Gaarden atter fik sit gamle Navn.

Paa nærværende Tidspunkt blev der opført en ny Vejrmølle paa Farendløse Mark, og dette fik Grevinde Knuth til at klage over, at denne Mølle vilde paaføre hendes ældgamle Landgildemøller: Have-, Høm- og Englerup Mølle stor Skade. Senere klager ogsaa Møllerne over det samme, men Ejeren af den nyopførte Mølle, Enkegrevinde Schack til Giesegaard, affærdigede Klagen med den Bemærkning, at omtalte Møllere i Tiden fra Marts til Oktober, i Betragtning af at det kun var Vandmøller, næppe var i Stand til at kunne male saa meget, som de selv behøvede, langt mindre til andre, og derfor ikke kunde siges at forestaa Malingen bekvemmelig.

Næste Aar klager de samme Møllere direkte til Kongen, men da ingen af de nævnte Møller tilhørte Kongen, afviste Cancelliet Klagen og henviste Klagerne til deres Herskab eller Amtmanden.

Møllerne i Høm Mølle og Have Mølle anlagde senere Klage mod Ejeren af Ringsted Kloster, Peter Johansen Neergaard, i Anledn. af, at denne omkr. 1750 havde anlagt en Hestemølle paa Ringsted Torv (der, hvor nu Sparekassens Bygning ligger), hvilket de to Møllere mente vilde paaføre dem store Tab. Denne Sag førte til Proces, som Møllerne tabte.

En lang Række af Møllere har haft deres Hjem og Virke i Høm Mølle som Fæstemøllere, saavel under Ringsted Kloster som under Godset Sørup, indtil Møllen i Begyndelsen af det forrige Aarhundrede gik over til Selveje.

I Slutningen af 1700-Aarene fremtræder et Navn indenfor Møllens Historie, der i særlig Grad har Tilknnytning til det gamle Ringsted, nemlig Navnet Roed, idet Avlsmand og Vognmand Jørgen Roed, Sct. Hansgade, Ringsted, angives at have været i Besiddelse af Høm Mølle i Aaret 1784. Hans Søn var velagtet Borger i Ringsted, Brændevinsbrænder og Vognmand Peter Roed, hvis Søn igen var Maleren Jørgen Roed. (Sidstnævnte har, som man vil se, faaet Bedstefaderens Navn).

Fra den ældre Tid var der som tidligere nævnt tilknyttet et Stampeværk (Vadmelsstamperi) til Høm Mølle. Naar Stoffet var behandlet i Stampeværket, blev det lagt til Bleg paa Engen paa en dertil indrettet Plads, der var indhegnet med Træer og kaldtes for Bleghaven. De gamle fortæller,

at naar Stampeværket og det store Vandhjul var i Virksomhed, rystede de gamle Møllebygninger i deres Grundvold under en øredøvende Larm.

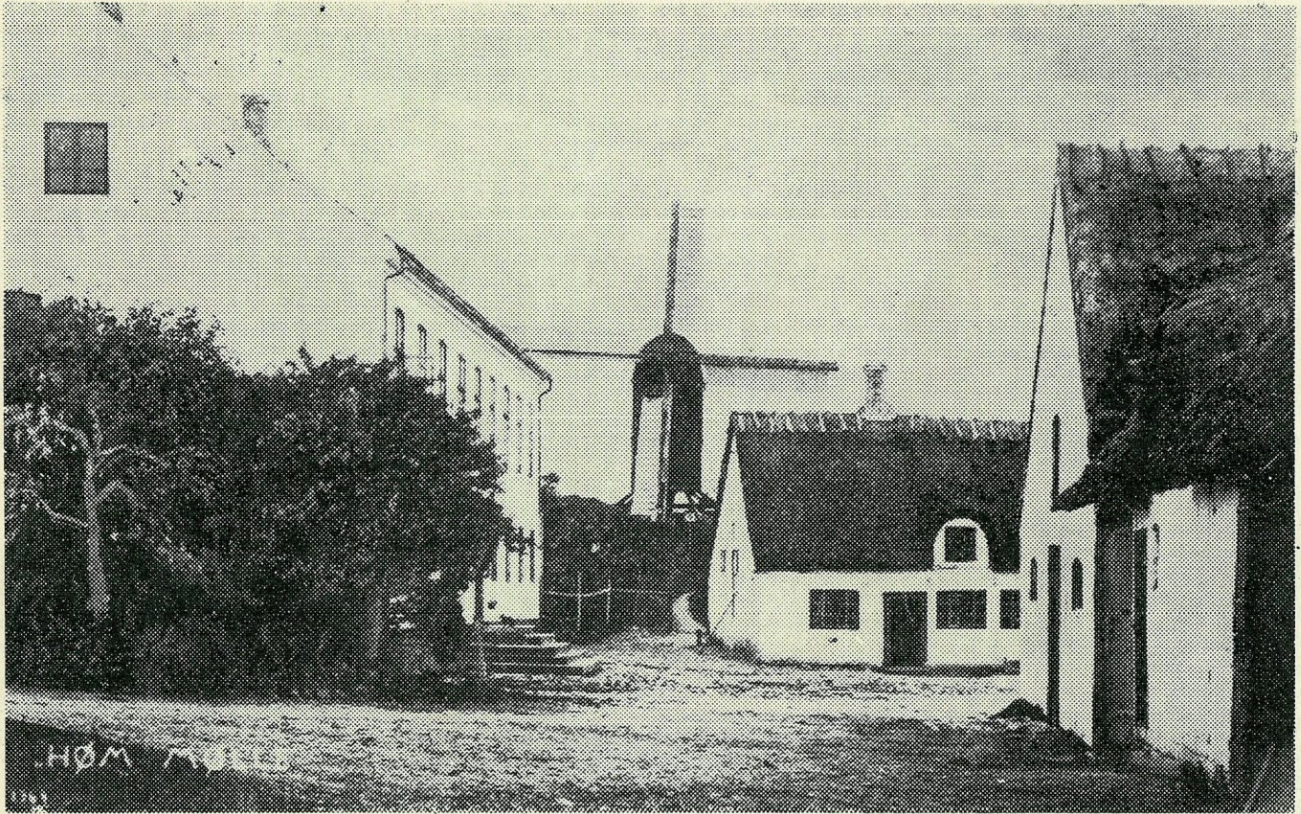
Der har været stor Tilstrømning til Høm Mølle. Der holdt ofte en Vognrække, der strakte sig fra Møllen og op til Næstved Landevej.

Senere blev der opført en Stubmølle ved Høm Mølle som Hjælpemølle, naar Vandstanden paa visse Tider af Aaret ikke var tilstrækkelig til at Vandmøllen kunde arbejde for fuld Kraft. Om Tidspunktet for Stubmøllens Opførelse fortæller den 87-aarige Rentier Hans Knudsen, Sct. Knudsgade 24, Ringsted, genfortalt ham af forlængst afdøde Godsejer Muus, Sørup, at Møllen forhen havde staaet ved Køge, og at den derfra i Aaret 1805 var blevet transporteret til Høm Mølle og der genopstillet. Den maa som saadan være opført af den daværende Ejer af Høm Mølle, Gudmand Conradsen. Denne staaer opført i de ældste Folketællingslister i Rigsarkivet for Aarene 1787 og 1801 som Fæstemøller, hvorimod han andet Sted, Aar 1802, staaer opført som Ejer af Møllen. I Aaret 1821 overtog hans Søn, Niels Gudmandsen, Høm Mølle, og paa dette Tidspunkt eksisterede Stubmøllen, hvilket fremgaar af, at Gudmandsens Søster, Conradine Gudmandsen, havde Pant i den for 2000 Rd.

Slægten „Gudmandsen“ ses at have været en kendt Møllerslægt paa den Tid. En anden Søn af ovennævnte Gudmand Conradsen var Møller Conrad Gudmandsen, som nævnes at have været Ejer af Suserup Mølle, som han afhændede i 1835, og det hedder om ham, at han var en meget anset Mand i Sognet.

Høm Mølle var indtil Slutningen af forrige Aarhundrede en af Ringstedegnens mest ansete Møller og ingenlunde nogen helt lille Bedrift. Saaledes oplyser Folketællingslisterne for 1834, at Niels Gudmandsen havde tre Betjente ved Møllen (Møllersvende) foruden andre Tjenestefolk, Karle og Piger.

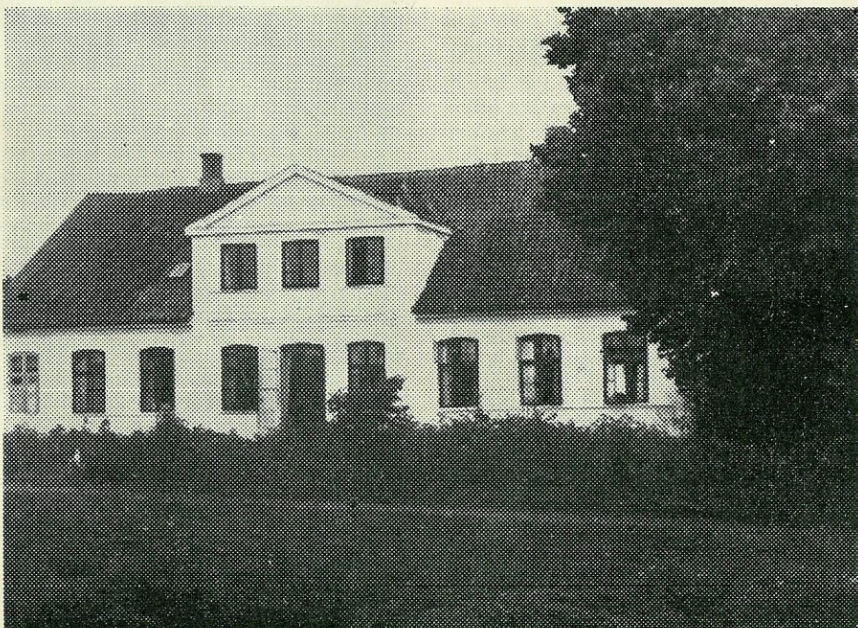
Det synes som om Møllens Udvikling var i stærk Fremgang i Niels Gudmandsens Tid. Han døde den 9. November 1839, kun 40 Aar gammel. I Folketællingslisterne for 1840 ses det, at han havde tre Børn i en Alder fra 11 til 16 Aar, som endnu opholdt sig paa Møllen, og at denne ledes af en ældre Bestyrer ved Navn Johanschwarts. Dog havde Høm Mølle vel sin største Glansperiode under den efterf. Ejer, exam. Jurist Ludvig Wilhelm Sønderup, der ejede Møllen fra 1840—1887. Han opførte i Aaret 1856 den store herskabelige Hovedbygning,

Høm Mølle i L. W. Sønderups og Carl C. Findsens Tid. Stubmøllen nedrevet ca. 19??

Møller Carl C. Findsen.

Høm Mølles Hovedbygning, set fra Haven. —

og Aaret efter byggede han en ny Staldlænge, som nu er nedrevet, idet den forhen saa store Bedrift, der nu er helt forandret, ikke mere kræver de mange Bygninger. De gamle Møllere havde et stort Kreaturhold, hvad der var nødvendigt, for at de kunde faa omsat alt det Korn, som de modtog af Bønderne som Betaling for at formale Kornet, altsaa en Møllertold.

— — —
Det er særlig Navnet S ø n d e r u p, der i forrige Aarhundrede kom til at præge Livet i Høm Mølle. Den store herskabelige Hovedbygning, som Sønderup lod opføre i Aaret 1856, er mod Gaarden opført i to Etager, hvorimod der kun er en Etage mod Haven, idet Bygningen er indbygget i en Skrænt. Den er opført i en smuk Stil og er forsynet med en Frontspids, der yderligere giver Bygningen et fornemt Præg. Den øverste Etage, der efter den Tids Forhold var indrettet meget herskabeligt, blev beboet af Familien Sønderup, hvorimod Stueetagen var forbeholdt Tjenerskabet. Her var Møllestuen, Børgerstuen, Køkkenet samt forskellige Kamre.

Der førtes i Sønderups Tid et stort og herskabeligt Hus paa Høm Mølle. Ægteparret havde to Døtre, hvortil der holdtes Privatlærerinde. Der var Husjomfru, Kokkepige, Stuepige, og dertil kom saa de mange andre Tjenestefolk, der var tilknyttet Møllen: Møllersvende, Møllekusk, Møllerslærling, Tjenestekarle og Gaarddreng. De to Døtre blev senere gift. Den ældste: D o r t h e a J a c o b i n e S o p h i e, blev Fru paa Sørup, idet hun var gift med Ritmester, senere Godsejer W i l l i a m H. M u u s, Søn af Godsejer T h o r M u u s til Sørup, efter hvem Sønnen arvede Godset. Den anden af Sønderups Døtre: L u d v i k a P e t r e a U l r i k a F r a s i s k a, blev gift med Birkedommer A l b e r t L u d v i g H e n r i k T h r a n e. (Iøvrigt var der dobbelt Slægtskab mellem Sønderup og Slægten Muus paa Sørup, idet en Søster til Sønderup var gift med Godsejer T h o r M u u s. Sønderups yngste Datter og Will. Muus var saaledes Fætter og Kusine).

Naar Familien Sønderup kørte ud, var dette ligeledes under meget herskabelige Former: Wienervogn med Kusk iført Lieberi og hvad dertil hørte. Møllejer Sønderup var kendt for sine smukke Køreheste, 2 kridhvide og 2 stolte brune. De faa nulevende, der kan huske Familien Sønderup, fortæller, at det var et saare smukt Syn, naar det herskabelige Køretøj viste sig for Egnens Beboere.

Sønderup, der var Søn af Godsforvalter, Kammerjunker J o a c h i m B r o c k d o r f f S ø n d e r u p, Rosen-dal ved Fakse, var Ejer af Høm Mølle

fra 1840—1887. Han døde den 24. Januar 1887 paa Sørup, 75 Aar gammel, hvor han som Enkemand tilbragte sine sidste Leveaar hos Datteren og Svigersønnen. Han ligger begravet paa Veterslev Kirkegaard sammen med sin Hustru, P e t r e a J ø r g i n e S ø n d e r u p, f. S t e v e n i u s, der var død tre Aar tidligere i København i en Alder af 76 Aar, hvorfra hendes Ligfærd foregik under meget højtidelige og pompøse Former. Saaledes fortæller den 84-aarige Fru A n n a F i n d s e n, B i r k e r ø d, Enke efter afdøde Møller i Høm Mølle, C a r l C. F i n d s e n, om Fru Sønderups Ligfærd, at Baaren blev ført ad Landevejen, gennem Ringsted til Veterslev, trukket af fire smukke Heste fra Høm Mølle.

Fru Sønderup efterlod sig et meget smukt Minde, hvilket bl. a. fremgaar af et Brev, som daværende Provst, Dr. theol. F. V. A n d e r s e n, Ringsted, har skrevet i 1894 til Sønderups yngste Datter, Fru Birkedommer Thrane, som Svar paa et Brev, Fru Thrane havde sendt Provsten i Anledning af dennes Fratrædelse som Sognepræst ved Sct. Bendts Kirke. Et Brudstykke af dette Brev er meddelt mig af Amtsforvalter A l b. T h r a n e, Hillerød, et Barnebarn af Møllejer Sønderup, og det lyder saaledes:

„ Lad mig nu blot sige Dem, at Deres Ungdomshjem i Høm Mølle — og skal jeg nævne en Enkelt, Deres elskelige Moder — hører til mine lyse Minder fra min Arbejdstid i Ringsted.

Tilgiv min hurtige Pen, jeg vilde ingen tilsidesætte, mindst Dem, som jeg altid har haft kær og som jeg aldrig vil glemme. Men Deres Moders Billede, det stille, dybe, som fyldte mig næsten med Ærefrygt, fordi man følte, at intet urent kunde nærme sig hende, trængte sig frem, hver Gang jeg kom Høm Mølle forbi.“

Efter Sønderups Død overgik Høm Mølle til Læge N. C h r i s t o p h e r s e n, Ringsted, der ejede den fra 1887—1901. Han bortforpagtede Møllen med hvad derunder hørte til sin Svoger, Møller H u s u m, der havde Forpagtningen i hele denne Periode, hvorefter han var Møller i Have Mølle til denne blev nedlagt.

1901 blev Høm Mølle overdraget til Læge Christophersens Svigersøn, C a r l C. F i n d s e n, og Hustru, A n n a F i n d s e n. Forhen var Carl Findsen Manufakturhandler i Ringsted, hvor nu A/S K n u d T e i l m a n n har Forretning. Findsen døde 1941, hvorefter hans Enke to Aar senere solgte Møllen til sin Søn, Møller T r o e l s F i n d s e n, i hvis Besiddelse den fremdeles er, og den har saaledes været i samme Slægts Eje i ca. 65 Aar. Omkring 1918 havde den daværende Ejer,

Carl Findsen, for et Tidsrum af 5 Aar bortforpagtet Møllen til et Aktieselskab under Navn: A/S H ø m M ø l l e. I denne Periode blomstrede Møllen op igen og malede i Døgndrift. Den blev drevet som Melmøllen, men da der atter efter de mange Krigsrestriktioner blev aabnet for Verdensmarkedet for det amerikanske Mel, gik det atter tilbage med Møllens Drift, og man besluttede sig til at opløse Aktieselskabet. Paa dette Tidspunkt var der blevet installeret en 30 HK Turbine. Senere, i 1929, fik Møllen en 24 HK Raaolimoto. Som forhen omtalt er der ikke drevet Mølleri paa Høm Mølle siden 1947.

Møllen havde fra den ældste Tid, som tidligere nævnt, kun et ganske lille Jordtilliggende. Senere nævnes det, at der hørte 7 Tdr. Land til Møllen, Videre er der af Læge N. Christophersen yderligere tilkøbt 8 Tdr. Land, saaledes at Møllen nu har et Jordtilliggende paa 15 Tdr. Land. Dertil havde Møllen indtil omkring 1919 30 Tdr. Land i Forpagtning af Ringsted By's Markjorder.

Bonden

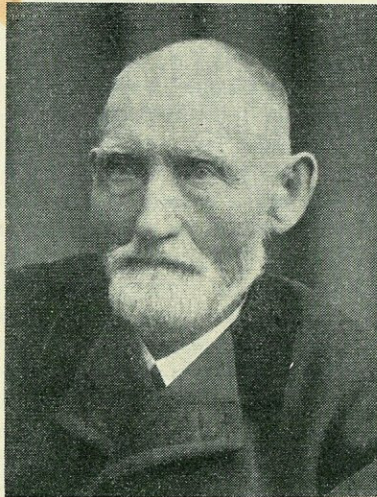
DER SELV BETALTE SINE DRAMME HOS MØLLEREN

Møllerne var i gamle Dage et yndet Samlingssted for Bønderne. Møllereens Gæstestue var at sammenligne med en Krostue. Her lod Mølleegæsterne sig beværte med Øl, Brændevin og Kaffe-punche, alle disse Herligheder var gratis for Møllens Kunder. Ølkruset og Stendunken med Brændevinen var aldrig tomme. Havde man en Vinterdag god Tid, da havde Møllens Gæstestue en stor Tiltrækningskraft for Bønderne, og undertiden hændte det, at det blev Midnat, før de sidste Mølleegæster forlod Møllen, ofte mere eller mindre usikre paa Benene. Det hændte ogsaa, naar en lille Husmand, der ikke selv havde Køretøj, og derfor paa anden Maade maatte transportere sin Sæd til Mølle, enten paa en Hjulbør, eller han kom bærende med sin Sæk, at han i Ventetiden, medens Formalingen foregik, fandt sig saa godt til Rette i Møllestuen, at han ikke var i Stand til at transportere sin Møllensæk tilbage til Hjemmet, hvorfor han maatte lade den henstaa paa Møllen til den næste Dag. Det kunde ogsaa hændes, at det næste Dag gik paa samme Maade.

— — —
Møllereens Betaling for at formale Bøndernes Korn foregik i gamle Dage paa den Maade, at Mølleren med sit Toldekar (et autoriseret Maal) forsy-

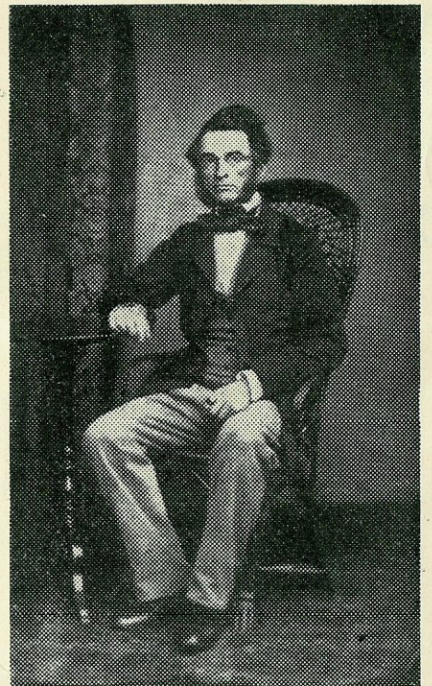
Indkørslen til Høm Mølle fra Vestsiden.

Læge N. Christophersen.

*Petrea Jørgine Sønderup,
Stevenius.*

Møller L. W. Sønderup.

nede sig med den Andel af Bondens Korn, han havde Krav paa. Undertiden syntes denne, at Mølleren forsynede sig lidt rigeligt. Senere ophævedes Møllertolden, hvorefter Mølleren skulde have sin Betaling udbetalt i Penge. Dog kneb det vistnok, fortæller man, for adskillige af de gamle Møllere helt at undlade at benytte Toldekarret. (Paa Høm Mølle har man endnu opbevaret Møllens gamle Toldekar som en Kuriositet). Der kan i denne Forbindelse nævnes et lille Træk fra Møllen i Høm, langt tilbage i Tiden. Naar man fra Herregaarden Sørup ankom med et Læs Kornsække til Formaling, satte Mølleren straks den ene af Kornsækkene til Side til sig selv, som Betaling for Formalingen. Den daværende Gods-ejer fandt, at dette kunde endda gaa, men at Mølleren dertil yderligere beholdt den tomme Sæk, fandt han dog var for galt, Sækken mente han i det mindste at have Ret til at faa tilbage.

Et Træk af lignende Art fra en anden af Midtsjællands Møller kan ogsaa nævnes, fortalt af forlængst afdøde Møllebygger H a n s B l o m, Alsted, og lyder saaledes: En Forpagter paa en større Gaard beklagede sig gentagne Gange overfor Mølleren, at han syntes det svandt for meget i Sækkene efter Formalingen, og mente at have konstateret, at der sædvanligvis manglede en Sæk, naar Vognen kom tilbage. Mølleren hævdede imidlertid, at dette kunde ikke være rigtigt, og henstillede til Manden, at han selv kunde faa Lov at overvære Formalingen og derfor faa Syn for Sagen, at det gik ærligt til. Den fiffige Møller løste Sagen paa følgende Maade: Under Formalingen aabnede han en Skodde til en Sigte under Kværnen og lod en Sæk af det formalede Korn løbe ned i Sigten, medens han stod og talte med Manden. Da Mølleren fandt, at nu var Sigten løbet fuld, lukkede han atter Skodden, alt uden at Manden bemærkede noget, og da hans Læs var fuldt var han saaledes blevet overbevist om, at der ikke var taget noget.

Der fortælles ogsaa morsomt om en Møller, hvis Fiffighed ingenlunde stod tilbage for ovennævnte. Han havde anbragt en Klokkestreng i sin private Opholdsstue, for derved lettere at kunne have Forbindelse med Folkene i selve Møllen. Naar der saa indtraf den Situation, hvad der hyppigt gjorde, at Mølleren syntes, at en Bonde under Formalingen forblev lovlig længe i Møllestuen, og at Manden efter Mølleren Skøn tog for mange Dramme, trak han i Klokkestrengen, hvilket skulde betyde, at Møllersvenden skulde tage et ekstra Maal med Toldekarret af Bondens Kornsække. Og hvis det efter Mølleren Skøn stadig varede for længe, var han der igen og trak i Klokkestrengen, som et Signal til, at nu skulde Svend den tage endnu et Maal. Paa denne Maade kom Bonden selv til at betale de Dramme han drak, og som han i god Tro mente han fik gratis.

Egnen og Jorden omkring Høm Mølle gemmer paa mange Hemmeligheder. I dette ejendommelige Bakketerræn sydøst for Møllen, har man indtil de senere Aar af og til gjort forskellige interessante Fund fra Oldtiden, i Form af smukt forarbejdet Stenværktøj og Vaaben, naar man har gravet efter Grus. Ligeledes har man i Engdraget nedenfor Bakkerne, i et dybt Mosehul (Resterne af en tidligere Tørvemose), fundet Danefæ. Mosen var i gamle Dage udlejet til Ringsted Købstads Fattigvæsen, med det Formaal, at fattige Mennesker, der selv var i Stand til at kunne udføre Arbejdet, maatte skære deres Tørv som en lille Hjælp i deres Armod. Troels Findsen fortæller, at han under den sidste Verdenskrig skar adskillige Tørv i det gamle Mosehul og af fortrinlig Kvalitet, men at Tørvelaget laa i en Dybde af 6 Meter. Det Tørvelag, der forhen fandtes i Overfladen, var forlængst gravet op. Under Tørveskæringen fandt man flere Broncespænder og en meget smuk Ring, ligeledes af Bronze. Dette blev indsendt til Nationalmusæet, som takkede for det sjældne Fund, der blev betragtet som meget ejendommeligt.

Saa er der „Galgebakken“, der ligger umiddelbart op ad Møllens Jord, øst for denne. Med dette Navn forenes en vis Uhygge. Højen var i gamle Dage forbeholdt Ringsted Købstad som Exekutionssted for dødsdømte Forbrydere. I de senere Aar har der været foretaget Udgravning af Grus omkring Højen. Under et saadant Arbejde gjorde man et uhyggeligt Fund, fortæller Troels Findsen som et Minde fra hans Drengaar. Pludselig væltede der en Bunke Menneskeben, Knogler og Kranier ud af et Hul ved Siden af Højen. Arbejderne, der blev grebet af Uhygge ved dette Syn, skyndte sig at tildække Hullet, og undgik derefter at komme i Berøring med dette uhyggelige Sted. Men vi Dreng, fortæller Findsen videre, var mere modige. Stedet trak os for meget, og vi var ikke til at holde derfra. Naar Arbejderne efter Fyraften havde forladt Stedet, tog vi fat. Og ved at rode op i den tildækkede Jord var vi ogsaa saa heldige at tilrane os nogle Kranier, som vi i Kaadhed søgte at anbringe paa Stakitstolper o. lign. Steder til Skræk for andre Mennesker, hvilket foranledigede min Far til at gribe ind paa en alvorlig Maade, da han fandt disse Drengestreger for usmægtige. Han samlede det hele i en Sæk og gravede det ned.

Kunde Jorden tale til os, hvad kunde vi Mennesker da ikke faa at høre. Dette gælder ogsaa for denne lille nu saa fredfyldte Plet ved Høm Mølle, hvis Historie gaar saa langt tilbage i Tiden, at menneskelig Stræben efere at søge til Bunds i, hvorledes vore Forfædres Liv og Færden formede sig omkring dette Sted, maa give op. Dog, kan Indholdet af nærværende Artikel, der er samlet som et Stykke Mosaik af flere smaa Tildragelser, der maaske for mange Nutidsmennesker synes ubetydelige, bidrage til at værne om Minderne om den gamle Vandmølle i Engdragene ved Ringsted Aa, da skulde dette glæde mig.

LAUR. HANSEN.

For at kunne samle disse Minder til et Hele, har jeg maattet søge Bistand hos forskellige interesserede Mennesker. Disse skylder jeg en varm Tak, i særlig Grad Slægten Findsen, og ikke mindst Høm Møllers nuværende Ejer, Møller Troels Findsen, som har været mig en fortrinlig Meddeler, og som besidder en dyb Kærlighed til sit gamle Hjem, hvor han med megen Flid og Nøjsomhed lægger al sin Fritid i Arbejdet, for at Høm Mølle fremdeles kan staa som et værdigt Minde om en af de gamle Vandmøller i Midtsjælland.

Jeg skylder ogsaa en Tak til Provst Johs. V. Beck og til Sognepræst Edv. Nielsen, Veterslev, for værdifulde Oplysninger fra Kirkebøgerne, yderligere skylder jeg Tak til Pastor Nielsen for beredvillig Hjælp ved Fremskaffelsen af de to dejlige gamle Billeder af Mølleejer Sønderup og Hustru, gennem Slægten Muus. Dernæst Tak til Amtsforvalter Alb. Thrane for Oplysninger om Slægten »Sønderup« (Amtsforvalter Thrane er Dattersøn af afdøde Mølleejer Sønderup), samt til Rentier H. Knudsen. Iøvrigt har jeg maattet søge Hjælp i Arkiverne og i Skrifter, der ligeledes har behandlet Emnerne vedrørende Vandmøller, bl. a. cand. phil. Niels Meyns Bog »Danske Møller«, samt i Aarvog for Historisk Samfund for Sorø Amt for 1950—52 om Vandmøllerne i Sorø Amt af Overlærer Fritz Jacobsen, Slagelse. En historisk Omhandling af ikke ringe Værdi.

